

Sylwia Szyc

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

**„Wieczna braterska przyjaźń”.
Oficjalna wizyta Kim Il Sunga w Polskiej
Rzeczypospolitej Ludowej w maju 1984 roku**

Niemalże od samego początku istnienia Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej¹, Polska wspierała jej obecność na arenie międzynarodowej. PRL była jednym z pierwszych krajów, które uznały istnienie KRLD², czego wyrazem było podpisanie 15 października 1948 roku porozumienia w sprawie wymiany przedstawicieli dyplomatycznych w randzie ambasadorów³.

Stosunki polsko-północnokoreańskie w latach pięćdziesiątych były bardzo bliskie. Wynikało to przede wszystkim z przynależności do tego samego bloku ideologiczno-politycznego. Rząd PRL poparł Koreę Północną w wojnie koreańskiej dostawami maszyn, surowców oraz innych towarów przeznaczonych dla ludności cywilnej, na łączną sumę blisko 13,5 mln rubli⁴. Do Polski zostały zaproszone północnokoreańskie sieroty wojenne, które znalazły

¹ Oficjalna nazwa państwa. Nazwa Korea Północna używana jest potocznie. Natomiast oficjalna nazwa demokratycznej Korei Południowej to Republika Korei.

² W związku z zaangażowaniem Polski w sprawy Dalekiego Wschodu, w czerwcu 1954 roku w Ministerstwie Spraw Zagranicznych utworzono dodatkowy Departament V, który zajął się sprawami tej części Azji, Patrz: *Historia dyplomacji polskiej X-XX wiek*, Gerard Labuda, Waldemar Michowicz (red.), Warszawa 2002, s. 602; Od 1 czerwca 1960 roku w MSZ sprawami KRLD zajmował się Departament II, a dokładniej Wydział Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej, Demokratycznej Republiki Wietnamu i Mongolskiej Republiki Ludowej, Patrz: *Historia dyplomacji polskiej. Tom VI. 1944/1945-1989*, Wojciech Materski, Waldemar Michowicz (red.), Warszawa 2010, s. 39.

³ Do wymiany ambasadorów doszło ostatecznie 7 czerwca 1950 roku. *Historia dyplomacji...*, s. 561.

⁴ Stefan Kojło, Anatol Dikij, *Polska – KRLD. Gospodarka, współpraca*, Warszawa 1975, s. 178.

schronienie w Domu Dziecka najpierw w Gołotczyźnie, a potem w Świdrze pod Otwockiem⁵.

27 lipca 1953 roku w Panmunjeom podpisano rozejm, będący zawieszeniem broni w wojnie koreańskiej. Korea Północna, zaprosiła Polskę do udziału w pracach Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych, której celem było nadzorowanie przestrzegania postanowień rozejmowych⁶.

Polska, tak jak inne państwa należące do bloku socjalistycznego wspierały KRLD również po podpisaniu rozejmu. W 1955 roku zawarto umowę o bezzwrotnej pomocy dla Korei Północnej, która służyć miała odbudowie tego kraju po zniszczeniach wojennych. Na jej podstawie przekazano do Pjongjangu między innymi tkaniny bawełniane, płótno, brezent, cukier, wyroby mięsne, papier, łożyska – na sumę ponad 350 mln złotych⁷. Do Korei wysłano również maszyny oraz części do nich⁸. W 1955 roku miejscowości Hahnung oddano do użytku szpital ortopedyczny, który do dnia dzisiejszego uznawany jest za najlepszy ośrodek leczenia ortopedycznego oraz rehabilitacji w KRLD⁹. Polska, oprócz pomocy materialnej, skierowała do KRLD także wiele grup specjalistów, takich jak: lekarze i pielęgniarki, górnicy, architekci i urbaniści, którzy swoją wiedzę i doświadczenia przekazywali Koreańczykom, pomagając im w rozbudowie kopalń oraz odbudowie miast¹⁰. W latach pięćdziesiątych w Polsce szkolili się również koreańscy robotnicy oraz technicy¹¹, a kilkuset północnokoreańskich studentów podjęło edukację w polskich uniwersytetach i politechnikach¹².

Lata pięćdziesiąte to również okres znacznych przeobrażeń na płaszczyźnie politycznej w Korei Północnej. Śmierć Józefa Stalina

⁵ Zob. Sylwia Szyk, *Tragiczne rozstania. Historia koreańskich sierot w Polsce*, dostępne na: www.historia.org.pl, (data dostępu 16 maja 2013 r.).

⁶ W skład Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych, działającej po dziś dzień, wchodzi czterech wysoką rangą oficerowie, pochodzący z państw niezaangażowanych w wojnę koreańską. Obie strony konfliktu mogły wybrać dwa państwa, które będą strzegły ich interesów podczas prac Komisji. Republika Ludowo-Demokratyczna, jako swoich reprezentantów wskazała Polskę oraz Czechosłowację, natomiast Republika Korei wybrała Szwecję oraz Szwajcarię. Patrz: Christian Birchmeier, Marceli Burdelski, Eugeniusz Jendraszczyk, *50-lecie Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych w Korei*, Toruń 2003, s. 22.

⁷ S. Kojło, A. Dikij, *op. cit.*, s. 179.

⁸ *Ibidem*, s. 179.

⁹ Nicolas Levi, *Zarys stosunków między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Koreańską Republiką Ludową– Demokratyczną*, [w:] *Świat i Polska wobec wyzwań globalnych*, pod red. Ryszarda Żelichowskiego, Warszawa 2009, s. 347.

¹⁰ S. Kojło, A. Dikij, *op. cit.*, s. 179.

¹¹ *Ibidem*, s. 179.

¹² Paulo de Carvalho, *Studenci obcokrajowcy w Polsce*, Warszawa 1990, s. 28.

sprawiła, iż Kim Il Sung¹³ utracił swojego ideologicznego sojusznika, wspierającego jego dążenia polityczne. Przejęcie sterów władzy w ZSRR przez nową grupę polityków na czele z Nikitą Chruszczowem, doprowadziło do stopniowego ochładzania stosunków na linii Moskwa – Pjongjang.

Tajny Referat Chruszczowa wygłoszony w 1956 roku na XX Zjeździe Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego, podważył przede wszystkim „kult jednostki”, zagrażając tym samym pozycji Kima na północnokoreańskiej scenie politycznej¹⁴. Tracąc poparcie Kremla, Kim Il Sung w grudniu 1955 roku wygłosił w Pjongjangu przemówienie¹⁵, podczas którego po raz pierwszy wysunął hasło doktryny politycznej „Dżucze”¹⁶, będącej nowym uzasadnieniem legitymacji jego nieograniczonej władzy w KRLD, niezależnej od politycznych doświadczeń Moskwy i Pekinu, a także wynikiem dopasowania modelu komunizmu do warunków koreańskich. Idea ta ewaluowała przez następne dekady, tworząc w KRLD unikatową podstawę sprawowania władzy. Kim Il Sung nie mógł jednak całkowicie zakwestionować postanowień XX Zjazdu, przede wszystkim ze względów ekonomicznych oraz militarnych¹⁷. Według idei „Dżucze”, Korea Północna miała być niezależna pod każdym względem od władz w Moskwie i Pekinie, jednakże nigdy nie udało

¹³ Poprawny zapis imienia oraz nazwiska północnokoreańskiego przywódcy powinien brzmieć Kim Il Sung. W Polsce był on dotychczas znany jako Kim Ir Sen, a błąd ten wynika z nieprawidłowej transkrypcji z języka rosyjskiego.

¹⁴ Patrz więcej: Waldemar J. Dziak, *Pjongjang. Rok 1956*, Warszawa 2010, s. 12–15.

¹⁵ Kim Il Sung, *O wykorzenieniu dogmatyzmu i formalizmu i ustanowienia Dżucze w pracy ideologicznej*, Pjongjang 1971.

¹⁶ Patrz: Waldemar J. Dziak, *Kim Ir Sen. Dzieło i polityczne wizje*, Warszawa 2000, s. 215–221 oraz s. 282–298, W. J. Dziak, *Pjongjang...*, s. 12–16.

¹⁷ W. J. Dziak, *Kim Ir Sen...*, s. 229. Opinie na ten temat są podzielone. Balazs Szalontai podważa wpływ stalinizmu na budowę północnokoreańskiego systemu politycznego. Jego zdaniem, Kim Ir Sen obrał odmienną od wyznaczonej przez Związek Radziecki ścieżkę budowy systemu politycznego właśnie za rządów Nikity Chruszczowa. Autor zauważa, iż w latach 1950–1960 KRLD z jednej strony przystąpiła do sojuszu z krajami należącymi do Układu Warszawskiego, współpracując z nimi np. na polu gospodarczym i technicznym przy odbudowie zniszczeń spowodowanych wojną koreańską. Z drugiej natomiast, Korea Północna w przeciwieństwie do „radzieckiej polityki otwarcia obrała zupełnie inną ścieżkę powolnego zamykania się we własnych granicach”. Balazs Szalontai, *Kim Il Sung In the Khrushchev Era: Soviet-DPRK Relations And The Roots Of North Korean Despotism, 1953–1964*, Stanford 2006, za: Barthélémy Courmont, *Korea Północna. Paradoksy polityki Kimów*, Warszawa 2011, s. 24–25. Z kolei Andrei Lankov uważa, iż w połowie lat pięćdziesiątych Korea Północna, w przeciwieństwie do innych państw komunistycznych, nie przeprowadziła w pełni procesu destalinizacji, zainicjowanego przez N. Chruszczowa na XX Zjeździe KPZR. Andrei N. Lankov, *Crisis In North Korea: The Failure of De-Stalinization 1956*, New York 2010, za: B. Courmont, *op. cit.*, s. 24–25.

się jej tej niezależności w pełni uzyskać. Pogarszająca się kondycja północnokoreańskiej gospodarki sprawiała, iż Kim Il Sung musiał liczyć na wsparcie ekonomiczne innych państw bloku socjalistycznego.

Lata pięćdziesiąte to okres ożywienia stosunków polsko-północnokoreańskich na różnych płaszczyznach, również na polu dyplomatycznym.

Do pierwszej oficjalnej wizyty Kim Il Sunga w Polsce doszło w dniach 2-6 lipca 1956 roku. Spotkanie delegacji rządu Korei Północnej z władzami PRL odbyło się w ramach pięćdziesięciodniowej podróży, podczas której przedstawiciele KLRD odwiedzili między innymi Związek Radziecki oraz część europejskich krajów należących do bloku demokracji ludowej. Jej celem było uzyskanie środków finansowych i rzeczowych mających służyć realizacji założeń pierwszego planu pięcioletniego w latach 1957–1961¹⁸.

Kim Il Sung podczas spotkania z premierem Józefem Cyrankiewiczem dziękował za zaangażowanie i wsparcie, jakie do tej pory okazała Polska, a także prosił o dalszą pomoc i współpracę przy realizacji przyjętej strategii gospodarczej KRLD¹⁹. Kim nie uzyskał jednak pomocy na oczekiwanym przez władze północnokoreańskie poziomie. Strona polska nie zadeklarowała bowiem niczego więcej, niż to, co zostało wcześniej ustalone²⁰. Również wizyty w innych krajach nie spełniły oczekiwań koreańskiego przywódcy²¹. W odpowiedzi na wizytę Kim Il Sunga, premier Józef Cyrankiewicz w kwietniu 1957 roku odwiedził Pjongjang.

W latach sześćdziesiątych doszło do ochłodzenia stosunków na linii Polska – Korea Północna. W głównej mierze przyczynił się do tego konflikt radziecko – chiński, w którym Polska poparła stanowisko Moskwy, a KRLD mimo iż oficjalnie przyjęła pozycję neutralną, sprzyjała Chinom²². Zacieśnienie współpracy między Pjonggiem a Pekinem miało szczególny charakter w latach 1963–

¹⁸W. J. Dziak, *Kim Ir Sen ...*, s. 236.

¹⁹Nicolas Levi, *Zarys stosunków...*, s. 353.

²⁰Notatka przygotowana przez Departament V dla ministra M. Naszkowskiego z 27 lipca 1956 r. Archiwum MSZ, Departament V, Wydział I, Zespół 12, Teczka 411, Wiazka 17, s. 47, za: Levi, *op. cit.*, s. 353.

²¹KRLD oczekiwała od Polski między innymi wysłania 200-osobowej misji wojskowej, 45 samochodów oraz żywności. Minister obrony narodowej Konstanty Rokossowski, zgodził się na przekazanie nie więcej niż 20 oficerów. W 1956 roku Moskwa wsparła finansowo Koreę Północną w wysokości 300 mln rubli, co było kwotą o wiele niższą od tej, którą otrzymała po zakończeniu wojny koreańskiej. Pomoc od NRD, Węgier oraz Rumunii również nie była satysfakcjonująca. Patrz: W. J. Dziak, *Kim Ir Sen...*, s. 236–237.

²²Ibidem, s. 267–268.

1966²³. Dodatkowo władze KRLD nieprzychylnym okiem przypatrzywały się procesowi destalinizacji w Polsce²⁴. Stosunki między PRL a KRLD uznawane były za dobre, lecz kontaktom tym nadano charakter oficjalny²⁵.

Nowe perspektywy współpracy

Do ocieplenia stosunków między KRLD a PRL doszło pod koniec lat siedemdziesiątych, czego zwieńczeniem były spotkania na najwyższym szczeblu z udziałem gen. Wojciecha Jaruzelskiego oraz Kim Il Sunga, które odbyły się w Warszawie wiosną 1984 roku oraz w Pjongjangu we wrześniu 1986 roku.

Lata osiemdziesiąte to dalsza kontynuacja wymiany delegacji partyjnych obu krajów. Między innymi w 1980 roku przedstawiciele władz północnokoreańskich brali udział w VIII Zjeździe Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej²⁶, natomiast polska delegacja partyjna uczestniczyła w odbywającym się w tym samym roku VI Zjeździe Partii Pracy Korei²⁷, a w 1983 roku w obchodach 35-lecia istnienia Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej w Pjongjangu²⁸.

W latach 1978–1984 w Korei Północnej realizowano wielki, siedmioletni plan rozwoju gospodarki. Jednakże od końca lat siedemdziesiątych gospodarka KRLD na skutek nieefektywnego zarządzania, zbyt szerokiego planu inwestycyjnego, rosnącego zadłużenia zagranicznego oraz niewystarczających środków materiałowych, surowcowych i finansowych, przeżywała znaczne trud-

²³ Archiwum Akt Nowych (dalej: AAN), Komitet Centralny Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej Wydział Zagraniczny (dalej: KC PZPR Wydział Zagraniczny), sygn. LXXVI – 449, Notatka nt. stosunków polsko-północnokoreańskich, k. 1.

²⁴ *Historia dyplomacji polskiej. Tom VI. 1944/1945–1989*, pod red. Wojciecha Materskiego, Waldemara Michowicza, Warszawa 2010, s. 575.

²⁵ *Historia dyplomacji...*, G. Labuda, W. Michowicz (red.), Warszawa 2002, s. 589.

²⁶ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-815, Sprawozdanie z pobytu w Polsce delegacji Partii Pracy Korei na VIII Zjazd PZPR w dniach 9-18 lutego 1980 roku.

²⁷ Stronę polską na VI Zjeździe PPK reprezentowali: minister spraw zagranicznych, od VIII 1980 sekretarz KC PZPR Emil Wojtaszek, ambasador PRL w KRLD Jerzy Pękala, Sekretarz KW PZPR w Szczecinie Kazimierz Cypryński, AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-815, Informacja z udziału delegacji KC PZPR w obradach VI Zjazdu Partii Pracy Korei, k. 2.

²⁸ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-815, Notatka informacyjna dot. pobytu delegacji partyjno-rządowej PRL na uroczystościach 35-lecia KRLD.

ności gospodarcze²⁹. Koreańska Partia Pracy na rok przed zakończeniem realizacji planu współpracowała ze stroną polską opierając się przede wszystkim na wysyłaniu do Polski delegacji pionu ekonomicznego, licząc na wypracowanie korzystnej umowy współpracy na tym polu³⁰, nie wywiązując się przy tym z podpisanej w grudniu 1980 roku umowy o wzajemnych dostawach towarów oraz płatnościach³¹.

Intensywny rozwój gospodarki południowokoreańskiej oraz wspomniane problemy gospodarcze, skłoniły władze Korei Północnej do zacieśnienia współpracy z państwami socjalistycznymi³², czego wyrazem była kolejna wielka podróż Kim Il Sunga do Europy.

W ramach wizyty przedstawiciele władz północnokoreańskich odwiedzili ZSRR oraz inne kraje bloku socjalistycznego. Podróż trwała od 16 maja do 1 lipca 1984 roku, podczas której Wielki Wódz odwiedził Związek Radziecki (23-25 maja), Polskę (27-29 maja), NRD (29 maja-4 czerwca), Czechosłowację (4-6 czerwca), Węgry (7-9 czerwca), Jugosławię (9-11 czerwca), Bułgarię (11-18 czerwca) oraz Rumunię (18-21 czerwca)³³.

Na kilka dni przed przyjazdem Kim Il Sunga do PRL, Czesław Dęga, kierownik Wydziału Zagranicznego KC PZPR, zwrócił uwagę gen. Jaruzelskiego na kilka problemów związanych z wizytą. Sprawa wydawała się dość poważna, gdyż interweniowano bezpośrednio u samego Jaruzelskiego. Dęga zwrócił uwagę na pewnego rodzaju rezerwę strony północnokoreańskiej w stosunku do programu wizyty w Polsce. Przedstawiciele KRLD mieli być nastawieni szczególnie negatywnie do takich punktów wizyty jak: zwiedzanie Zamku Królewskiego, spotkania w zakładzie pracy, a także przyjęcia przez delegację KRLD odznaczeń³⁴. Przyczyn takiego zachowania ze strony północnokoreańskiej upatrywano między innymi w braku perspektyw uzyskania od Polski planowanych korzyści go-

²⁹ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-632, Materiał informacyjny w związku z wizytą delegacji państwowo-partyjnej Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej w dniach 27-29 maja 1984, k. 5-6.

³⁰ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-632, Informacja o współpracy międzypartyjnej Komitetów Centralnych PZPR i KPP w latach 1982-1983, k. 2.

³¹ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-632, Tezy do rozmów gospodarczych w ramach oficjalnej wizyty delegacji partyjno-państwowej KRLD w Polsce.

³² AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-632, Materiał informacyjny w związku z wizytą delegacji..., k. 6

³³ *Wieczna braterska przyjaźń. Oficjalna wizyta przyjaźni wielkiego wodza towarzysza Kim Ir Sena w ZSRR i innych socjalistycznych krajach Europy*, Phenian 1985, s. 243-253.

³⁴ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-632, Notatka informacyjna dla I Sekretarza KC PZPR Towarzysza gen. armii Wojciecha Jaruzelskiego - dot. wizyty Kim Ir Sena /27-29.1984/, k. 1.

spodarczych.³⁵ Innym przypuszczeniem były obawy związane z zapewnieniem należytego bezpieczeństwa podczas uroczystości³⁶. Zakładano również, iż sytuacja ta mogła być spowodowana próbą przełożenia przez stronę polską wizyty Kim Il Sunga i chaosem organizacyjnym, jaki wyniknął z tego powodu nie tylko po stronie polskiej, ale również radzieckiej i koreańskiej³⁷. Dęga zalecał Jaruzelskiemu, aby wizycie Kim Il Sunga w Polsce nadać odpowiednio uroczysty ton, wskazując na duże znaczenie rozmów na najwyższym szczeblu³⁸.

W niedzielę 27 maja 1984 roku, o 10:00 rano pociąg z rządową delegacją Korei Północnej³⁹ wjechał na peron 3 Dworca Centralnego w Warszawie⁴⁰. Tak jak proponował Dęga, uroczystość powitania odbyła się na najwyższym szczeblu i zorganizowana została w sposób niezwykle uroczysty. Wokół budynku dworca powiewały północnokoreańskie oraz polskie flagi, a na placu przed dworcem zgromadzili się mieszkańcy Warszawy⁴¹. Delegację północnokoreańską na czele z Kim Il Sungiem powitał Wojciech Jaruzelski w towarzystwie przewodniczącego Rady Państwa, Henryka Jabłońskiego⁴². Podczas ceremonii powitania obecni byli również członkowie Biura Politycznego: sekretarz KC Kazimierz Barcikowski, wicepremier Zbigniew Messner oraz minister spraw zagranicznych Stefan Olszowski, który towarzyszył delegacji północnokoreańskiej od chwili przekroczenia polskiej granicy w Terespolu, aż do samej Warszawy⁴³. W akompaniamencie orkiestry grającej hymn KRLD oraz PRL, przedstawiciele obu państw udali się na plac przed dworcem, gdzie przyjęli raport od dowódcy Kompanii Reprezentacyjnej Wojska Polskiego, a następnie Wojciech Jaruzelski przedstawił swojemu północnokoreańskiemu gościowi resztę przybyłych członków władz partyjnych i państwowych, w tym między innymi:

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Ibidem*, s. 2.

³⁹ Część członków delegacji przyleciała do Polski dzień wcześniej, tj. 26 maja 1984 roku, AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-815, Ramowy program oficjalnej wizyty przyjaźni w Polsce delegacji partyjno-państwowej Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej pod przewodnictwem Sekretarza Generalnego KC PPK Prezydenta Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej Towarzysza Kim Ir Sena, 27-29 maja 1984 roku, k. 3.

⁴⁰ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-815, Program organizacyjny oficjalnej wizyty przyjaźni w Polsce delegacji partyjno-państwowej Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej pod przewodnictwem Sekretarza Generalnego KC PPK Prezydenta Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej Towarzysza Kim Ir Sena, 27-29 maja 1984 roku, k. 22.

⁴¹ „Życie Warszawy”, nr 126 P, 28 maja 1984, s. 1.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ *Ibidem*.

członka Biura Politycznego, I sekretarza Komitetu Wojewódzkiego PZPR Mariana Woźniaka, wraz z innymi przedstawicielami stołecznych władz administracyjnych oraz członków rządu na czele z wicepremierem Januszem Obodowskim⁴⁴.

Obecny podczas powitania wicepremier Mieczysław Rakowski, w swoim dzienniku pod datą 28 maja 1984 roku, tak zapisał dzień przyjazdu Kima do Warszawy.

„Do Polski przyjechał Kim Ir Sen, jeden z nielicznych już na świecie dyktatorów. Jego kult w Korei Północnej przechodzi wszystko, co można sobie wyobrazić. Na następcę został wyznaczony 40-letni syn⁴⁵. Kilka tygodni przed przyjazdem Kima Koreańczycy zażądali, żeby w powitaniach używano formuły „wielki przywódca narodu koreańskiego”. Nasi, jak i inni (Kim podróżuje pociągiem po wszystkich KS-ach), odmówili. Cała trasa, którą przejeżdża, jest dosłownie zapełniona ZOMO-wcami. Koreańczycy oświadczyli, że spodziewają się zamachu na niego agentów południowokoreańskich i że w związku z tym proszą o wzmocnienie ochrony. Operetka. Sam Kim sprawia wrażenie zarozumiałego Azjaty. Gdzie idzie, wygląda tak, jakby brzuch niósł oddzielnie. (...) Byłem wśród oficjeli witających Kima. Robiłem za tłum. Na peronie stała także grupa Koreańczyków z ambasady i okolic. Spędzono ich dwie godziny wcześniej i nikomu z nich nie wolno było się ruszyć. Po zakończeniu powitania tam, gdzie stali, było mnóstwo mokrych plam. Biedne kobiety, nie wytrzymały”⁴⁶.

Po zakończeniu części oficjalnej, delegacja północnokoreańska udała się do rezydencji przy ulicy Parkowej. Jeszcze tego samego dnia odbyły się osobiste rozmowy Kim Il Sunga z Wojciechem Jazuralskim, a także przeprowadzono rozmowy w zespole do spraw współpracy gospodarczej, na czele z wicepremierem Kazimierzem Barcikowskim oraz premierem Rady Administracyjnej KLRD Kang Song Sanem⁴⁷.

Kolejny dzień wizyty rozpoczął Kim Ir Sen od złożenia kwiatów na Grobie Nieznanego Żołnierza. Następnie w towarzystwie przewodniczącego Rady Państwa Henryka Jabłońskiego udał się do

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ Mowa o Kim Dzong Ilu, najstarszym synu dyktatora oraz jego bezpośrednim następcy. Patrz więcej: W. J. Dziak, *Kim Dzong Il*, Warszawa 2004, s. 43.

⁴⁶ Mieczysław Rakowski, *Dzienniki polityczne 1984–1986*, Warszawa 2005, s. 89. Mieczysław Rakowski na łamach swojego dziennika nie wspominał już więcej o wizycie północnokoreańskiego przywódcy.

⁴⁷ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-815, Program organizacyjny oficjalnej wizyty przyjaźni..., k. 27–28. W dokumentach znajdujących się w zespole Wydziału Zagranicznego KC PZPR nie zachowały się stenogramy z rozmów przeprowadzonych podczas wizyty Kim Il Sunga w Polsce w 1984 roku

Pałacu Rady Ministrów PRL i obejrzał przygotowane na tę okoliczność polskie filmy dokumentalne⁴⁸.

Według harmonogramu wizyty ustalonego w dniu 15 maja, Kim Il Sung miał udać się następnie do Zakładów Mechaniki Precyzyjnej im. Karola Świerczewskiego, jednakże z programu wizyty północnokoreańskiego przywódcy w PRL opublikowanego rok później w Pjongjangu oraz dokumentacji Wydziału Zagranicznego PZPR wynika, iż doszło do znaczącej zmiany harmonogramu wizyty. Zakłady im. Świerczewskiego zamiast Prezydenta KRLD odwiedził premier Kang, któremu towarzyszył między innymi wicepremier Zbigniew Messner, prezydent Warszawy gen. dyw. Mieczysław Dębicki oraz minister hutnictwa i przemysłu maszynowego Edward Łukosz⁴⁹. Strona północnokoreańska zrezygnowała również ze zwiedzania Warszawy oraz oglądania w dniu 27 maja operetki „Straszny Dwór” Stanisława Moniuszki. Ambasador O Man Sok na wieść, iż organizatorzy wizyty nie przewidują również wymiany odznaczeń, miał odetchnąć z ulgą⁵⁰.

Po południu rozpoczęto rozmowy plenarne w gmachu KC PZPR na Nowym Świecie, którym przewodniczyli szefowie obydwu państw⁵¹. Wieczorem odbyła się uroczysta kolacja z udziałem Wojciecha Jaruzelskiego i Kim Il Sunga w której uczestniczyli: Henryk Jabłoński, Kazimierz Barcikowski, Józef Czyrek, Zbigniew Messner, Stefan Olszowski, Janusz Obodowski oraz ambasador Polski w Korei Północnej, Leon Tomaszewski. Ze strony północnokoreańskiej w kolacji brali udział: premier KRLD Kang Song San, wiceprezydent Li Jong Ok, minister spraw zagranicznych KRLD Kim Yǒng Nam, członek Biura Politycznego sekretarz KC PPK Chae Hui Jong, zastępca członka Biura Politycznego sekretarz KC PPK - Hion Mu Gwan, wicepremier Choe Yong Rim oraz ambasador Korei Północnej w Polsce - O Man Sok⁵².

Podczas oficjalnych spotkań, zarówno na szczeblu najwyższym, jak i podczas rozmów plenarnych, podkreślano przede wszystkim rolę i znaczenie dotychczas podjętej współpracy, nie tylko na płaszczyźnie państwowej, ale również partyjnej. Powoływano się na podobieństwo historyczne narodu polskiego i północnokoreańskiego w walce o niepodległość, a także obustronne zaangażowanie

⁴⁸ *Wieczna braterska przyjaźń...*, *op. cit.*, s. 246.

⁴⁹ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-815, Program organizacyjny oficjalnej wizyty przyjaźni..., k. 30-31.

⁵⁰ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-815, Tow. H. Łaszcz przekazał po rozmowie z Ambasadorem KRLD w dniu 22 V 1984 r.

⁵¹ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-815, Program organizacyjny oficjalnej wizyty przyjaźni..., k. 32.

⁵² *Ibidem*.

w budowę socjalizmu⁵³. Wielokrotnie wyrażano wzajemne poparcie dla działań obu partii, nie tylko na polu wewnętrznym, ale również w walce z największym wrogiem socjalizmu, kapitalizmem⁵⁴. Wiele uwagi poświęcono również kwestii napięcia międzynarodowego, związanego z eskalacją wyścigu zbrojeń i walce z rosnącym zagrożeniem nuklearnym, przyjmując stanowisko potępiające dalszą rozbudowę programu jądrowego, co oczywiście było zabiegiem czysto propagandowym⁵⁵, gdyż KRLD od kilkudziesięciu lat pracowała nad własną bronią nuklearną⁵⁶.

Polska w pełni uznała dążenia Korei Północnej do zjednoczenia całego półwyspu, bez ingerencji państw zewnętrznych⁵⁷. Lata osiemdziesiąte to kolejny okres silnego napięcia dyplomatycznego między Koreą Północną a Południową, między innymi ze względu na kwestie sporne dotyczące organizacji olimpiady sportowej w 1988 roku oraz przeprowadzane od połowy lat siedemdziesiątych, coroczne południowokoreańsko-amerykańskie manewry wojskowe *Team Spirit*, które od 1985 roku Korea Północna uznaje za pretekst do zerwania stosunków dyplomatycznych⁵⁸.

Podczas rozmów plenarnych, strona polska omówiła między innymi ogólne założenia polityki zagranicznej PRL w rejonie Azji, jej kontakty z innymi europejskimi krajami socjalistycznymi oraz stosunki ze Stanami Zjednoczonymi i państwami Europy Zachodniej⁵⁹. Poruszono również istotne kwestie natury gospodarczej, wskazując na problemy z jakimi w owym okresie borykała się PRL⁶⁰, zaznaczając wyraźnie, iż stronie polskiej zależy przede wszystkim na rozwoju technologicznym i współpracy na płasz-

⁵³ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-632, Toast na przyjęciu wydanym na cześć delegacji partyjno-rządowej KRLD z sekretarzem generalnym KC PPK, prezydentem KRLD Kim Ir Senem na czele, k. 1.

⁵⁴ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-632, Tezy do rozmów w zespole ds. polityczno-międzynarodowych /w czasie wizyty delegacji partyjno-państwowej KRLD w dniach 27-29 maja 1984, k. 13.

⁵⁵ *Ibidem*, k. 6-8.

⁵⁶ Korea Północna – program nuklearny, [stosunkimiedzynarodowe.info](http://www.stosunkimiedzynarodowe.info), dostępne na: <http://www.stosunkimiedzynarodowe.info>, (dostęp 14 maja 2013 r.).

⁵⁷ Patrz więcej: W. J. Dziak, *Korea Północna: pokój czy wojna?*, Warszawa 2003, s. 141-173.

⁵⁸ Rurarz J., *Historia Korei*, Warszawa 2005, s. 396; Kim Dzong Un, wnuk Kim Ir Sena i nowy przywódca Korei Północnej, na początku 2013 roku również wykorzystał rozpoczęcie amerykańsko – południowokoreańskich manewrów wojskowych do zerwania rozmów z Seulem i tym samym wzmożenia napięcia dyplomatycznego na półwyspie.

⁵⁹ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-632, Tezy do rozmów w zespole ds. polityczno-międzynarodowych ..., k. 8-16.

⁶⁰ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-632, Tezy do rozmów w zespole ds. gospodarczych/w czasie wizyty delegacji partyjno-państwowej KRLD w dniach 27-29 maja 1984, k. 2-4.

czyźnie naukowo – technicznej, co potraktowano jako jedno z najważniejszych złoża przyszłej współpracy na linii Warszawa – Pjongjang⁶¹.

Z kwestii gospodarczych podkreślono również, iż podstawą współpracy na tym polu jest przede wszystkim wymiana towarowa⁶². Strona polska, zarówno podczas spotkań plenarnych, jak i rozmów na najwyższym szczeblu, szczegółowo przeanalizowała dotychczasową współpracę gospodarczą z KRLD, wskazując równocześnie na niewywiązywanie się strony północnokoreańskiej z postanowień umowy o wzajemnych dostaw i płatnościach na lata 1981–1985⁶³.

Z analizy zachowanych dokumentów dotyczących wizyty wynika, iż strona polska ostrożnie podchodziła do wzmożenia współpracy z KRLD na polu gospodarczym, nie tylko ze względu na notoryczne niedotrzymywanie postanowień podpisanych umów handlowych, ale również w związku ze stanem polskiej gospodarki. Kwestią zasadniczą była również wysokość oczekiwanej przez KRLD pomocy ze strony Polski. Gesty poparcia dla propozycji północnokoreańskich dotyczących spraw ekonomicznych były więc ostrożne, a wzajemne deklaracje skupiały się przede wszystkim na rozszerzeniu dotychczasowej współpracy na inne pola – wymianę kulturalną, partyjną, naukowo-techniczną oraz wymianę grup młodzieży.

W swoim przemówieniu Jaruzelski, mówiąc o stosunkach panujących między Polską a Koreańską Republiką Ludowo – Demokratyczną podkreślał znaczenie ciągłego pogłębiania tych relacji. W rozmowach między przywódcami obu państw, na pierwszy plan wysunięto sprawy natury gospodarczej. Jaruzelski zaznaczył, iż w celu nawiązania długotrwałej współpracy, KRLD i PRL muszą podpisać kolejne międzynarodowe porozumienie w tej sprawie⁶⁴. Zgodnie z życzeniem strony północnokoreańskiej nie podpisano jej jednak podczas trwania wizyty⁶⁵.

⁶¹ *Ibidem*, k. 6.

⁶² *Ibidem*.

⁶³ *Ibidem*, k. 7

⁶⁴ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-632, Tezy do rozmowy tow. W. Jaruzelskiego z tow. Kim Ir Senem w czasie wizyty delegacji partyjno-rządowej KRLD w Polsce w dniach 27-29 maja 1984 r., sk 7.

⁶⁵ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-818, Wystąpienie towarzysza W. Jaruzelskiego na posiedzeniu plenarnym delegacji partyjno-państwowych Polski i KRLD, k. 1; Kolejną umowę podpisano w Pjongjangu w listopadzie 1986 roku, Umowa między Rządem PRL a Rządem KRLD o wzajemnych dostawach towarów i płatnościach w latach 1986–1990, [online], traktaty.msz.gov.pl, (dostęp: 13 maja 2013 r.).

Gen. Wojciech Jaruzelski podczas rozmowy z Kim Il Sungiem, opisując sytuację wewnętrzną kraju wspominał o problemach z jakimi w ostatnich latach musiała borykać się władza komunistyczna w Polsce w związku z działalnością NSZZ „Solidarność”. Wprowadzenie stanu wojennego spotkało się pełną aprobatą strony północnokoreańskiej. Kim Il Sung, w odpowiedzi na poparcie PRL jej planów zjednoczeniowych udzielonych podczas VI Zjazdu PPK w 1980 roku, nie krył swojej sympatii do linii politycznej PZPR obranej na początku lat osiemdziesiątych i jej metod rozprawienia się z „Solidarnością”⁶⁶.

Jaruzelski podkreślał również znaczenie jedności ideowej i politycznej kreowanej na Kremlu, jako gwarancji siły i bezpieczeństwa całego bloku państw socjalistycznych⁶⁷. Uwaga ta jest szczególnie istotna ze względu na wcześniejsze kryzysy na tej płaszczyźnie między Moskwą a Pjongjangiem, zbliżenie polityczne Korei Północnej i Chińskiej Republiki Ludowej oraz ukształtowanie pod rządami Kim Il Sunga niezależnej ideologii „Dżucze”.

29 maja o 10:00 rano, pociąg północnokoreańskiej delegacji rządowej odjechał z Dworca Centralnego w Warszawie. Kolejnym punktem podróży Kim Il Sunga po Europie była Niemiecka Republika Demokratyczna⁶⁸.

Stosunki polsko-północnokoreańskie w latach osiemdziesiątych należy niewątpliwie uznać za intensywne, a wizyta Kim Il Sunga w Polsce w 1984 roku zacieśniła współpracę między obydwojma krajami. Wyrażało się to między innymi powołaniem do życia w 1985 roku Towarzystwa Przyjaźni Polsko – Koreańskiej, kolejną wymianą delegacji partyjnych, a także intensyfikacją wymiany naukowej oraz kulturalnej⁶⁹. Do Korei Północnej na wyjazdy wypoczynkowe udawali się również przedstawiciele polskiej sceny politycznej⁷⁰. W odpowiedzi na wizytę Kim Il Sunga w Polsce, we wrześniu 1986 roku doszło do kolejnego spotkania głów obydwo państw, tym razem na terenie Korei Północnej.

Stosunki Polski z Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną ze względu na podobieństwo polityczne i ustrojowe były zażyłe, aczkolwiek na przestrzeni dekad można zaobser-

⁶⁶ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-818, Wspólny Komunikat Polsko – Koreański, k. 2, zob. też Przemówienie Kim Ir Sena na przyjęciu wydanym przez Towarzysza gen. W. Jaruzelskiego, *Wieczna braterska przyjaźń...*, op. cit., s. 28.

⁶⁷ *Ibidem*, k. 4.

⁶⁸ *Wieczna braterska przyjaźń...*, op. cit., s. 247.

⁶⁹ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-856 Notatka nt. stosunków polsko-koreańskich, 2 stycznia 1986, k. 2.

⁷⁰ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-856, Notatka dt. stosunków międzypartyjnych PZPR z PPK w latach 1984–1985, k. 1.

wować ich wyraźną intensyfikację lub oziębienie, do czego przyczyniły się przede wszystkim zmiany sytuacji politycznej w bloku państw socjalistycznych. Upadek komunizmu w Europie Środkowo-Wschodniej spowodował, iż kurs polskiej polityki zagranicznej po 1989 roku obrał zupełnie inny niż dotychczas kierunek. Relacje z Pjongjaniem nie zostały jednak całkowicie zerwane, nabrały natomiast zupełnie innego wymiaru i znaczenia.

Summary

„Everlasting fraternal friendship”. Official visit of Kim Il Sung in the Polish People's Republic in 1984

The main idea of this article was to present the course and character of the official visit of Kim Il Sung who was a leader of Korean Peoples Democratic Republic, in Poland in may 1984. Till 1989 Polish–Korean relations could be recognized as close. Poland as one of the first countries considered the existence of North Korea on the field of international relations. Both countries cooperated with each other not only on the political and economic ground but also cultural.

Kim Il Sung travelled around socialist states, moreover, he visited Poland in 1984 when his main goal was an attempt to negotiate the higher price of financial and material help given to Korea by Poland.

*

Sylwia Szyc (ur. 1988) – doktorantka w Zakładzie Historii Społecznej XX wieku w Instytucie Historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Aktualnie prowadzi badania nad ruchem studenckim w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, a także stosunkami polsko-północnokoreańskimi w latach 1950–1989.